

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่องนี้จะแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยทฤษฎีเบื้องต้นของหลักสูตรและการประเมินผล

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร

ตอนที่ 1 ทฤษฎีเบื้องต้นของหลักสูตรและการประเมินผล

การศึกษา (Education) มีความหมายหลายอย่าง ในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ของคาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) กล่าวไว้ 3 ประการคือ ¹

1. เป็นกระบวนการทั้งหมดที่บุคคลใช้ในการสร้างความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีความนิยมที่สอดคล้องกับที่เขาอาศัยอยู่
2. เป็นกระบวนการทางสังคมที่จัดคนให้เขาอยู่ในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่คัดเลือกและควบคุมไว้แล้ว เพื่อให้บุคคลเหล่านั้น มีความสามารถทางสังคมและส่วนตัวอย่างสูงสุด
3. เป็นศิลปการรวบรวมความรู้ในอดีต เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เล่าเรียน

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York :

นอกจากความหมายของการศึกษาตามแนวความคิดของ คาร์เตอร์ วี. กุก
แล้วยังมีผู้ให้ความหมายของการศึกษาไว้อีกหลายประการ เช่น ชัยพร วงศ์วรรณ¹ ได้
รวบรวมความหมายของการศึกษาจากแนวความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านไว้ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน โดย
พัฒนาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้มีทักษะดีขึ้น อีกทั้งพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยให้ดีขึ้นด้วย
2. เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ ทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถ
มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
3. เป็นการพัฒนาความสามารถ และ สมรรถนะของผู้ศึกษาให้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ

ในทุกทาง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาคือการพัฒนาความสามารถ ทักษะ ทักษะ และคุณธรรม
และค่านิยม หรือคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคมโดย
กระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็น และไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

จากความหมายของการศึกษาข้างต้น ในการศึกษาประเภทการศึกษาในระบบ
(การศึกษาในสถานศึกษา) จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน หรือการเตรียมการ เป็นอย่างดี
ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีระเบียบ และได้ผลสมกับความมุ่งหมาย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ชัยพร วงศ์วรรณ, "เอกสารประกอบการสอนวิชา จิตวิทยาการศึกษาขั้นพื้นฐาน"
(กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีทางอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทเวศน์, 2524) เอกสาร
อัคราเนา หน้า 1.

หลักสูตร (Curriculum) ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย เช่น หลักสูตร คือ ชุดของเรื่องราวการจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจัดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตรงกับความจริงของสังคม ¹

หลักสูตร คือ โครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่บุคคล ควบคู่กับอาศัยบุคคลอื่น หรือ เครื่องมืออื่น เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ ทั้งนี้โดยกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ ศึกษานานเนื้อหาวิชา และระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน ²

หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สถาบันการศึกษาจะจัดให้ผู้นับเรียน เพื่อให้พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ³

หลักสูตร หมายถึง โปรแกรมการศึกษาใด ๆ ก็ตามที่กำหนดโครงการวางการเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชาต่าง ๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนของแต่ละรายวิชา ⁴

¹ Galen J. Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools, (USA: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974) p.4.

² Ibid., p.2.

³ สุมิตร คุณานุกร, "บทบาทของอาจารย์ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร," ใน คู่มืออาจารย์ดำเนินการเรียนการสอน, ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: มหาคณาจารย์ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 29.

⁴ ทิศนา แชนมณี, "การประเมินผลหลักสูตร" (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), เอกสารอัครสำเนาะ, หน้า 1.

เมื่อพิจารณาความหมายของหลักสูตรทั่ว ๆ ไปแล้ว จะพบว่าส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันบ้างก็เพียงภาษาหรือส่วนวันที่ใช้เขียนเท่านั้น ดังนั้น สุมิตร คุณานุกร¹ จึงได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้อย่างครอบคลุมว่า หลักสูตร หมายถึง

1. เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียนโดยบรรจุความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน เช่น หนังสือหลักสูตรประถมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

2. โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรทัศนศึกษา หลักสูตรการอบรม เป็นต้น

3. วิชาความรู้สาขาหนึ่งที่วางควมหลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

ในการอภิปรายเกี่ยวกับการศึกษา ผู้อภิปรายส่วนใหญ่มักใช้คำว่า หลักสูตรรวม ๆ บางครั้งก็หมายถึงตัวเอกสารที่เป็นรูปเล่ม บางครั้งก็หมายถึงตัวสาขาวิชา แต่ส่วนมากจะหมายถึงความหมายที่สองคือ โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยก็ได้ยึดเอาความหมายของหลักสูตรตามแนวความหมายที่สองนี้เช่นเดียวกัน

ในคานองประกอบของหลักสูตร ทาบ่า² (TABA) นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญเรื่องหลักสูตร มีความเห็นว่าหลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบหรือมีรูปแบบอย่างไรก็ตาม ควรมี 4 องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520) หน้า 4-5.

² Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice (New York: Harcourt Brace and World, Inc., 1967), p.267.

1. ความมุ่งหมาย (Objectives) เป็นการกำหนดความตองการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร
2. เนื้อหาวิชา (Contents) เป็นการเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) หมายถึง การนำหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล
4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) เป็นการค้นหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอะไร เป็นสาเหตุ ในการศึกษารายละเอียดของ แต่ละองค์ประกอบ จะพบข้อเท็จจริงดังนี้

ความมุ่งหมาย (Objectives)

การกำหนดความมุ่งหมายทางการศึกษา คือการกำหนดความเมื่อผู้จบการศึกษาไปแล้ว

1. เขาจะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไร
2. เขาจะมีความสามารถทำอะไรได้
3. เขาจะมีทัศนคติและค่านิยมอย่างไร

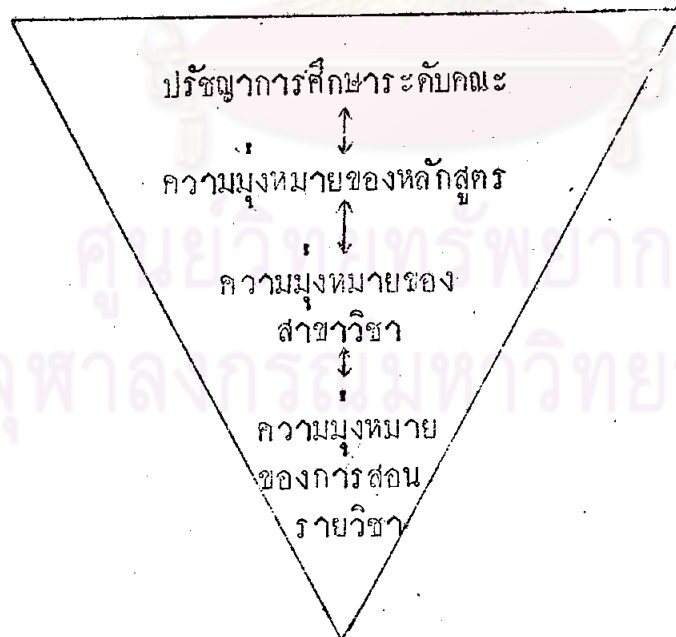
ความมุ่งหมายของการศึกษามีความสำคัญมากในการจัดโปรแกรมการศึกษา ทั้งนี้ เพราะความมุ่งหมายทางการศึกษาจะเป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินไปของหลักสูตรว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด จึงจะทำให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาอย่างกว้าง ๆ จะพบว่าความมุ่งหมายทางการศึกษาแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ เช่น ความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา ความมุ่งหมายในระดับหลักสูตร ความมุ่งหมายในระดับมหาวิทยาลัย จนกระทั่งความมุ่งหมายในการสอนรายวิชา ซึ่งแต่ละระดับเป็นแนวทางต่อเนื่องกันไป และแต่ละระดับมีความสำคัญในตัวของมันเองทั้งสิ้น แต่เมื่อรวมกันแล้วความมุ่งหมายในแต่ละระดับจะอยู่ในเส้นทางเดียวกัน เป็นเส้นทางที่กว้างในตอนต้นและแคบเฉพาะเจาะจงในตอนท้าย¹

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 43-44.

ในทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาเฉพาะแต่ละระดับการศึกษา เช่น ระดับมหาวิทยาลัยก็สามารถเปรียบเทียบได้ความมหาวิทยาลัยเป็นส่วนที่กว้างที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยคณะย่อย ๆ และในแต่ละคณะก็ยังประกอบด้วยหน่วยย่อยลงไปอีกคือ ภาควิชา และถึงแม้ในภาควิชาเดียวกันก็ตามก็ยังมีหน่วยย่อยแยกออกไปอีกซึ่งเรียกว่าสาขาวิชา ดังนั้นในระดับมหาวิทยาลัยนี้ ก็เช่นกัน จะต้องมีความมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นหลายระดับ ตั้งแต่ความมุ่งหมายระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะไปจนกระทั่งความมุ่งหมายสุดท้ายที่เล็กที่สุดคือ ความมุ่งหมายในการสอนรายวิชาซึ่งแต่ละระดับจะต้องมีความสัมพันธ์ และอยู่ในดูทางเดียวกัน

ในการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง ซึ่งเป็นหลักสูตรหนึ่งของคณะพยาบาลศาสตร์ และภายใต้หลักสูตรนี้ ยังได้แยกออกเป็นหลาย ๆ สาขาวิชา เช่น สาขาการพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก และสาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาในเรื่องความมุ่งหมายของการศึกษาจึงอาจเขียนเป็นรูปประกอบได้ดังนี้

อย่างไรก็ตามการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยส่วนรวม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะความมุ่งหมายในระดับกว้างตั้งแต่ระดับคณะ จนกระทั่งถึงระดับสาขาวิชาเท่านั้น โดยจะศึกษาถึงความสัมพันธ์กันระหว่างความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร กับปรัชญาการศึกษาของคณะ และความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์เฉพาะสาขาวิชา กับความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร

เนื้อหาวิชา (Contents)

เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ทุก ๆ สาขาวิชาต่างก็มีเนื้อหาความรู้ หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย เมื่อกำหนดหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งขึ้นมา ผู้สร้างหลักสูตรก็มักจะประสบปัญหาในการเลือกเนื้อหาวิชา มาบรรจุในหลักสูตร เนื่องจากขาดกฎเกณฑ์ในการเลือก

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาของหลักสูตรตามแนวทางของ ทาบ่า (Taba) ซึ่งทำให้พอสรุปได้ว่า ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาเพื่อบรรจุในหลักสูตร ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้¹

1. ความตรงและเป็นแก่นสารของเนื้อหา (Validity and Significance of Content) ความตรงของเนื้อหา หมายถึง ความทันสมัย ความถูกต้อง และความเป็นวิทยาศาสตร์ของเนื้อหาวิชา สำหรับแก่นสารของความรู้ หมายถึง เนื้อหาที่เป็นหลัก เป็นความคิดรวบยอด (Concepts) ไม่ใช่เป็นเพียงข้อมูลของเนื้อหาสาระเท่านั้น

2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม (Consistency with social realities) ในการสร้างหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์

¹ Hilda Taba, Curriculum Development... pp.267-284.

ก็คือ เนื้อหาสาระในหลักสูตรนั้น นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตามสภาพแห่งสังคมนั้น

3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง (Balance of Breadth and Depth) ความกว้างในที่นี้มีความหมายถึงความสามารถครอบคลุมเนื้อหาวิชาทั้งหมด (Breadth of coverage) โดยที่จะคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนในการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วย

4. สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลายประการ (Provision for wide range of objectives) หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพไม่ควรมุ่งที่จะหยิบย่นความรู้ที่เป็นเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแสดงออก การมีทัศนคติที่ดี ตลอดจนถึงการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วย

5. สอดคล้องกับบุคลิกภาพในการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน (Learning abilities and adaptabilities to experiences of students) ประเด็นนี้เน้นให้ผู้เลือกเนื้อหาคำนึงถึงพื้นฐานเดิมของผู้เรียนหากสิ่งที่นำมาสอนไม่ต่อเนื่องกับความรู้ และประสบการณ์ที่ผู้เรียนเคยมีมาก่อนแล้ว ผลของการเรียนที่มุ่งหวังก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะมีช่องว่าง ผู้เลือกต้องยึดเป็นหลักว่า ความรู้และประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียนเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ใหม่ที่จะนำมาถ่ายทอด และผลของการเรียนที่มุ่งหวังนั้น ต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ถ้าไม่เป็นดังนี้ผลการเรียนที่มุ่งหวังจะไม่เกิดขึ้น

6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Appropriateness to the needs and interests of the students) เกณฑ์อันเน้นเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียน (Learning Motivation) การเรียนรู้จะมีสัมฤทธิ์ผลสูงก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความต้องการ และสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ

การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภทคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัย และสภาพต่าง ๆ เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย และการสอนของครู¹

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยทั่วไปหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอนกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ ดังนั้นการดัดแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมาย และการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร เพื่อขยายความให้หลักสูตรมีความกระจ่างขึ้นตามลำดับ

การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในสถานที่เรียน การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายนั้น จำเป็นจะต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม ผู้บริหารหลักสูตรควรสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของสถานศึกษาว่าเหมาะสมหรือไม่ เช่น ขนาดของห้องเรียนพอเหมาะ กับจำนวนผู้เรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอน การจัดตารางสอน อุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

การสอน เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้วตามประเด็นที่กล่าวข้างต้น หลักสูตรก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผล ถ้าปราศจากการสอนของครู ครูจะเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ผู้บริหารหลักสูตรควรมีหน้าที่คอยดูแลให้ความสะดวก ให้คำแนะนำแก่ครู เพื่อให้การสอนของครู และการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมาย.

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 130-132.

การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

ในความเข้าใจของครูผู้สอนส่วนมาก คิดว่าการสอบคือ การประเมินผลหลักสูตร ถ้าเด็กสอบได้ก็ มักคิดว่าหลักสูตรดี ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กสอบตกมากมักคิดว่าหลักสูตรไม่ดี ที่ถูกแล้วการสอบ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประเมินผลหลักสูตร เท่านั้น แต่การประเมินผลเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร ในด้านการกำหนดความมุ่งหมาย และการเลือก
จัดเนื้อหาวิชา
2. การวิเคราะห์ขอบข่ายของการนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน ซึ่งนอกเหนือจากการวัดสัมฤทธิ์ผลในห้องเรียนแล้ว ยังต้องรวมถึงการติดตามผลผลิตของหลักสูตรด้วย คือควรมีการติดตามว่าผู้จบหลักสูตรออกไปแล้ว มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่

ทฤษฎีเบื้องต้นของการประเมินผล

การประเมินผล (Evaluation) ได้เริ่มต้นราว ค.ศ. 1930 R. Tyler เสนอว่า การตรวจสอบทางการศึกษาคือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนอันเป็นผลมาจากวิธีการศึกษา เขาใช้เทอมว่า "การประเมิน" ในความหมายถึง ชุดของวิธีการต่าง ๆ สำหรับวัดการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงอันมีผลมาจากการสอนของผู้สอนและหลักสูตร¹

¹ อุทุมพร ทองอุไทย, การประเมินทางการศึกษา. (กรุงเทพฯ : ประชากรพิมพ์, 2520), หน้า 5.

การประเมินทางการศึกษา (Educational Evaluation) ได้เริ่มต้นตัวใน
ทศวรรษนี้ ได้มีผู้สร้างทฤษฎีประเมิน ตลอดจนโมเดลต่าง ๆ มากมาย ซึ่งพอจะแบ่งลักษณะ
พฤติกรรมได้ 3 แบบคือ

แบบที่ 1 โมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model) ¹

โมเดลนี้เน้นจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก
พยายามกำหนดจุดมุ่งหมาย ตลอดจนที่คาดหวังของเป้าหมายเหล่านั้น การประเมินจะให้คุณค่ามาก
น้อยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่บรรลุผลสำเร็จ ผู้ที่เป็นผู้นำในการประเมินด้านนี้คือ R. Tyler
และ R. Hammon

แบบที่ 2 โมเดลที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) ² ซึ่งแบ่งเป็น
2 ประเภท

2.1 โมเดลการตัดสิน ซึ่งใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ (Judgemental
Model Emphasizing Intrinsic Criteria) โมเดลแบบนี้เน้นเฉพาะกระบวนการ
การที่ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่เน้นประสิทธิภาพของผลที่เกิดขึ้น

2.2 โมเดลการตัดสินที่ยึดเกณฑ์ภายนอก (Judgemental Model
Emphasizing Extrinsic Criteria) โมเดลประเภทนี้มีคุณที่วัตถุประสงค์
บรรลุเป้าหมาย ผู้ที่เป็นผู้นำแบบจำลองนี้คือ M. Scriven และ Robert E. Stake

¹ อุทุมพร ทองอุไทย, การประเมินทางการศึกษา, หน้า 19.

² กลอยใจ วัฒนกุล, นารีรัตน์ หอมโกศล และแก้วตา ชาวเหลือง, "CIPP
Model ของ Daniel L. Stufflebeam" รายงานส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับ
ประเมินโครงการ ภาควิชาวิจัยการศึกษา 2523, เอกสารอัสสาเนา หน้า 1.

แบบที่ 3 โมเดลที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) ¹ เป็นโมเดล
การประเมินที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ ผู้นำในอันนี้คือ

Stufflebeam, M. Alkin และ M. Provus โมเดลที่สำคัญและนิยมใช้กัน
มากคือ ซิปโมเดล (CIPP Model) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Stufflebeam & et al.

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นถึงการประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางโดย
ส่วนรวม เพื่อให้การประเมินบรรลุจุดประสงค์ และจุดบกพร่องขององค์ประกอบทุกส่วนในหลักสูตร
ตลอดจนแสดงถึงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวของการผลิตผู้สำเร็จหลักสูตรตามวัตถุประสงค์
ประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจแก้ไขหรือ
ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่างานประเมินของผู้วิจัยครั้งนี้เหมาะที่จะ
ใช้การประเมินผลแบบที่ 3 คือ การประเมินเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ผู้วิจัยจึงได้เลือก
ศึกษารายละเอียดโครงสร้างของซิปโมเดล ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันกว้าง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์
ต่องานวิจัยนี้

ซิปโมเดล

โมเดลนี้พัฒนาขึ้นโดย แดเนียล แอล สตัฟเฟอเบียม (Daniel L.
Stufflebeam & et al.) ซึ่งให้ความหมายของการประเมินผลตามทัศนะของ
ตนเองไว้ว่า "การประเมินผลเป็นกระบวนการของการจัดหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะ
ช่วยในการตัดสินใจทางเลือกร่าง ๆ ที่มีอยู่" (Evaluation is the process of
delineating, obtaining and providing useful information for
judging decisions alternatives) ²

¹ อุทุมพร ทองอุไทย, การประเมินทางการศึกษา, หน้า 22.

² D.L. Stufflebeam and others, Educational Evaluation and
Decision Making. (Illinois : F.E. Peacock Publishers, 1971), p.128.

ซีโอมิเกลประกอบด้วยการประเมิน 4 เรื่องคือ ประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และประเมินผลิตภัณฑ์ (Product Evaluation)

การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินชนิดแรกสุดของแบบจำลอง ผลของการประเมินชนิดนี้จะทำให้ได้ข่าวสารที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ หรือปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาวัตถุประสงค์ หรือปรับปรุงโครงการนั้น ๆ

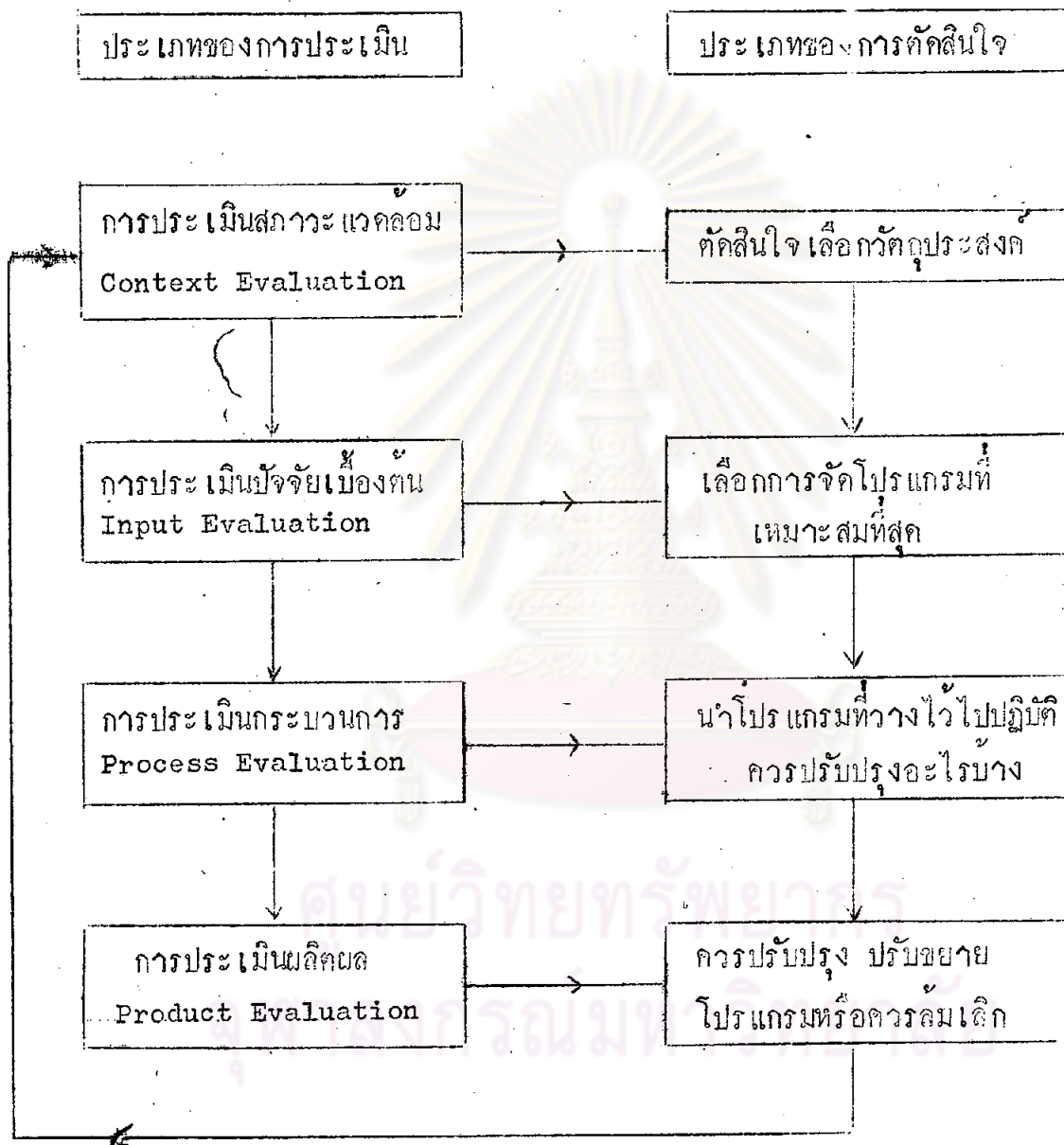
การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่แผนการจัดโครงการที่เหมาะสมที่สุด

การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้ และกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลังจากที่น่าแผนการไปปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่

การประเมินผลิตภัณฑ์ เป็นการตัดสินคุณค่าผลิตภัณฑ์ของโครงการทั้งในค่านิยมและคุณภาพ อันจะบ่งชี้ว่าการดำเนินโครงการครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงไร ผลที่ได้จากการประเมินทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินได้ว่าควรจะต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือเลิกโครงการนี้

จะเห็นได้ว่า การใช้แบบจำลองซีโอมิเกลจะทำให้ได้ข่าวสารแบบสะสม กล่าวคือการตัดสินใจหลังจากการประเมินสภาวะแวดล้อมแล้วจะเป็นแนวทางสำหรับการประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลิตภัณฑ์ ในทำนองเดียวกันการตัดสินใจหลังจากการประเมินปัจจัยเบื้องต้นแล้ว ก็จะเป็นแนวทางในการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลิตภัณฑ์ ขณะเดียวกันการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลิตภัณฑ์ย่อมให้ผลย้อนกลับไปสู่การตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์ และการเลือกแนวทางในการจัดโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์อีกด้วย และเพื่อให้เห็นขั้นตอนการประเมินผลตามแบบจำลองซีโอมิเกลชัดเจนขึ้น ผู้วิจัย จึงได้แสดงองค์ประกอบของแบบจำลองซีโอมิเกล ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบของแบบจำลองซิปและประเภทการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ¹

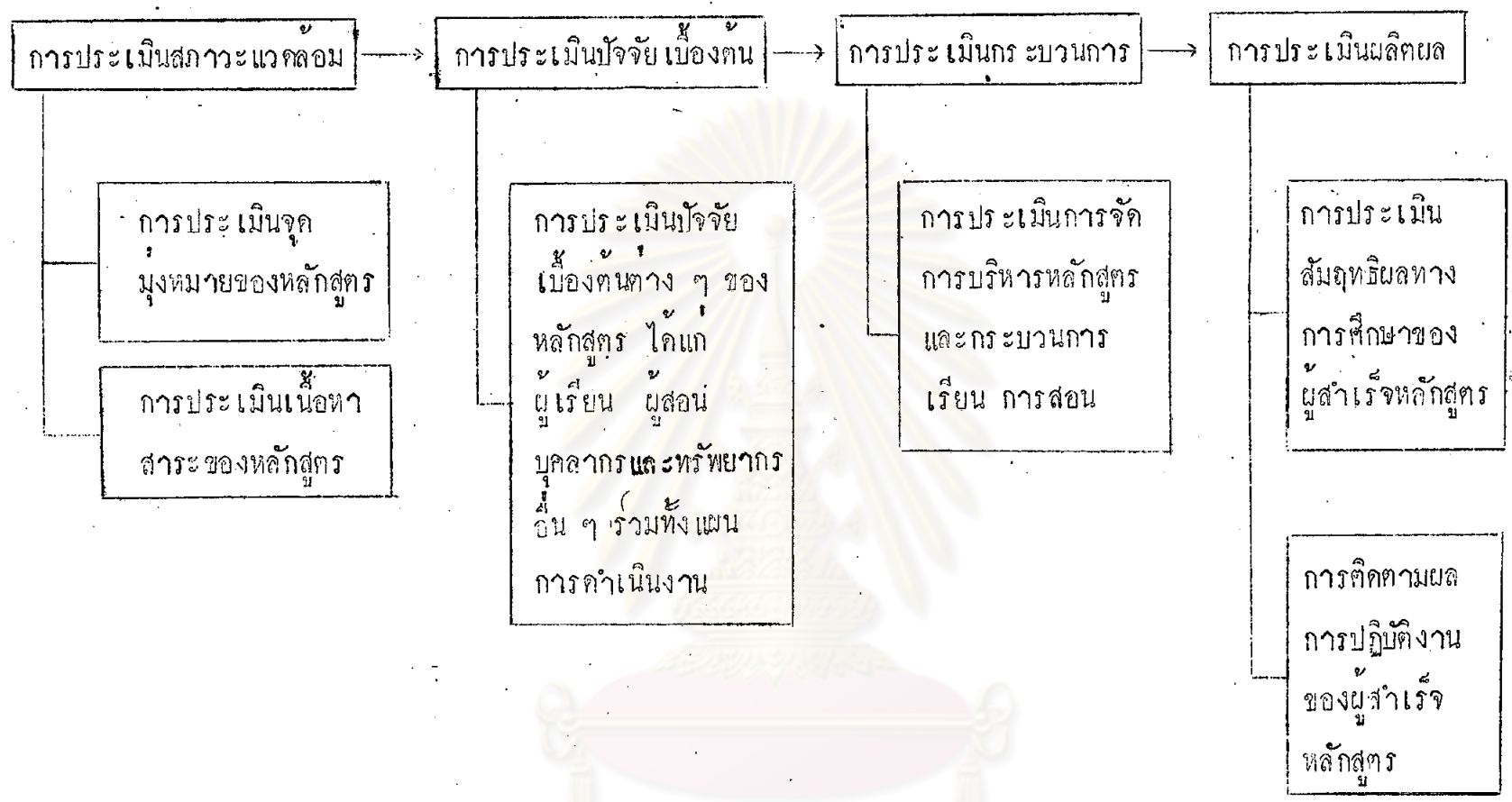
¹ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, การประเมินผลโครงการประชุม : หลักการและการประยุกต์ใช้.
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 12-4.

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากจำกัดความของการประเมินแต่ละตอน จะเห็นว่า การประเมินในส่วนสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการ ควรจะเป็นการหา ข้อมูลเพื่อการประเมินก่อนที่โครงการนั้น ๆ จะเริ่มดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อคัดสรรใจเลือกสิ่ง หรือหนทางที่ดีที่สุดในการจัดดำเนิน แต่ถึงแม้จะเป็นโครงการที่เปิดดำเนินไปแล้ว และยังไม่เสร็จสิ้น หรือโครงการที่เสร็จสิ้นไปแล้ว และมีแนวโน้มที่จะเปิดโครงการลักษณะเดิมอีก การประเมินผลตามโครงสร้างดังกล่าวก็ยังคงให้รายละเอียดที่เหมาะสมครบถ้วนและสมบูรณ์ โดยทั้งนี้จะต้องอาศัยการปรับส่วนประกอบหรือวัตถุประสงค์ของ โครงสร้างเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับการประเมินตามสภาพการณ์ของแต่ละโครงการ

จากการศึกษาทฤษฎีเรื่องหลักสูตร และการประเมินผลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยจึง ได้นำวงของประกอบของหลักสูตร เข้ากับแบบจำลองซิป และเขียนรูปแบบโครงสร้างการ ประเมินผลหลักสูตรขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ เป็นโครงสร้างในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบโครงสร้างองค์ประกอบในการดำเนินงานการประเมินผลหลักสูตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดโดยการอ่านผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การประเมินผล ทำให้พอสรุปตามทัศนะของผู้วิจัยเองได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน หลักสูตรจะมีลักษณะการประเมินเป็นแบบการประเมินหลักสูตรโดยส่วนรวม และการประเมิน เฉพาะรายวิชาในหลักสูตร โดยมี การประเมินกว้าง ๆ 3 สถานะ ได้แก่ การประเมินผล เกี่ยวกับลักษณะการ เรียนการสอน การประเมินเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร หรือโครงสร้างรายวิชา และการประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน

งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องการประเมินลักษณะการ เรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ซึ่งรวมทั้งการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้จบการ ศึกษาจะมีการประเมินเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรอยู่บ้าง ก็เป็นไปแบบ เรียบ เรียง ต่อเนื่อง ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนหรือวิธีการมากนัก งานวิจัยในอดีตดังกล่าวยกตัวอย่างได้ดังนี้

วัชรภา คดาบนาทร ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาในชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทางการศึกษา แตกต่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง หลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของ โครงการพัฒนามัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม แบบ 1 ตัวอย่างประชากรเป็นครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียน ในโครงการพัฒนามัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ตามโครงการปีที่ 1 และ โครงการปีที่ 2 (พ.ศ. 2510-พ.ศ. 2511) รวมประชากรทั้งสิ้น 32) คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยปรากฏว่าครูส่วนใหญ่ยังมีความสนใจในการจัดการ ศึกษาของโรงเรียนมัธยมแบบประสมในด้านหลักสูตร แบบเรียน และวิธีการประเมินผลการสอน ปัญหาสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูและนักเรียนคือ ปัญหาความไม่เหมาะสม ของเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาหน้าที่พลเมือง ปัญหาการขาดแคลนหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์การสอน นอกจากนี้ครูสังคมศึกษายังต้องการแยกการสอนวิชา

ในหมวดสังคมศึกษาตามความถนัดและความสามารถของตน แทนการสอบครบทุกวิชาตามที่
 ใก่ปฏิบัติอยู่ สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ในการเรียนสังคมศึกษา คือมีความเข้าใจ
 เพื่อนมนุษย์และสังคมซึ่งตรงกับเป้าหมายสำคัญของการสอนสังคมศึกษา¹

ศศิธร สิงหละชาติ ได้ศึกษาค้นคว้าผลนักเรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จาก
 สถานศึกษาของเอกชนที่สำเร็จการศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2517-2519 เกี่ยวกับการศึกษาต่อ
 การประกอบอาชีพ การวางแผน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการบริการทางการศึกษา
 ของสถาบัน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชา
 หรือนายจ้าง จำนวนรวม 396 คน ตอบแบบสอบถามและประเมินความสามารถในการปฏิบัติ
 งานวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาขอมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงร้อยละ ทดสอบ
 ค่าซี (Z-test) ค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จากสถานศึกษาเอกชน ศึกษาต่อ
 ร้อยละ 42.72 ประกอบอาชีพร้อยละ 32.32 ประกอบอาชีพพร้อมกับการศึกษาต่อร้อยละ
 11.11 วางงานร้อยละ 9.85

2. ผู้สำเร็จการศึกษาที่ประกอบอาชีพทำงานตรงกับความรู้ ความสามารถ
 ที่ได้ศึกษาร้อยละ 59.30 ทำงานไม่ตรงกับความรู้ ความสามารถ ร้อยละ 40.70

3. ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง มีความเห็นว่า
 ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานวิชาชีพได้ดีในแต่ละขอ แต่ละด้าน และโดยส่วนรวม
 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

และ 4 ผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่า การจัดการบริการทางการศึกษาของสถาบันเดิม
 ที่สำเร็จการศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับพอใช้ และควรปรับปรุงในด้านการศึกษาฝึกปฏิบัติงาน

¹ วังราย กลายนาท, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ
 โรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษามัธยมศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513)

นอกสถานที่ บริการห้องสมุด และบริการสุขภาพ¹

กฤษณา สยามเนตร ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง จำนวน 60 คน และ 400 คน ตามลำดับ วัดความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ด้วยแบบวัดความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ความมุ่งหมาย เนื้อหา และเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทว่าการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ของกลุ่มอาจารย์และนักศึกษา อาจารย์อายุมาก และอายุน้อย อาจารย์ประสบการณ์มาก และประสบการณ์น้อย และอาจารย์ที่เคยเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาเอก และที่เรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาโทด้วยการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาจารย์และกลุ่มนักศึกษามีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เนื้อหา และความเหมาะสมของเวลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยกลุ่มอาจารย์เห็นว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในแง่ความมุ่งหมาย เนื้อหา และเวลาที่กำหนดไว้น้อยกว่ากลุ่มนักศึกษา อาจารย์อายุมากและอายุน้อย มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และความเหมาะสมของเวลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อาจารย์ประสบการณ์มากและประสบการณ์น้อย อาจารย์เคยเรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาเอกและโท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมาย เนื้อหา และความเหมาะสมของเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05²

¹ ศศิธร สิงหะชาติ, "การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จากสถานศึกษาของเอกชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521)

² กฤษณา สยามเนตร, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516)

จินตนา โมกษะเวส ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ว่าหลักสูตรนี้ใดผสม จดนามณหรือไม่ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในหลักสูตรเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ และผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะความสามารถ และความเข้าใจในวิชาต่าง ๆ พอที่จะนำไปปฏิบัติงานได้หรือไม่ มีข้อบกพร่องประการใดบ้างที่ควรนำมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม 3 ฉบับ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่าง ๆ แบบสอบถามฉบับแรกใช้กับผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมดทุกรุ่น 70 คน ฉบับที่สองใช้รวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ที่สอนวิชาต่าง ๆ ทั้งหมด 24 คน และฉบับที่ 3 ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้บริการจากนักศึกษา 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าความถี่ คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อสรุปผลการวิจัยพบว่า

1. ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรพบว่า

1.1 วิชาเคมีคลินิก วิชาโลหิตวิทยา และวิชาแบคทีเรียวิทยา เป็นวิชาที่ค่อนข้างยาก และใช้เวลาเรียนและรายละเอียดค่อนข้าง ส่วนวิชาคลังเลือดวิทยา วิชาซีโรโลยี วิชาคลินิกัลโมโครสโคปี และวิชาปรสิตวิทยา เป็นวิชาที่มีความยากง่ายปานกลาง แต่ในชั้นอัตราเวลาเรียน ผู้สำเร็จการศึกษาก็ยังเห็นว่าน้อยเกินไป ในขณะที่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าพอเหมาะแล้ว

1.2 ในด้านอุปกรณ์การสอนมีไม่ เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา

2. จากความคิดเห็นของผู้ให้บริการจากผู้สำเร็จการศึกษา และจากผู้สำเร็จการศึกษาเอง เห็นได้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีพอควร ผลงานเป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชา และบุคลิกภาพของผู้สำเร็จเหมาะสมกับการปฏิบัติงานในอาชีพนี้¹

¹จินตนา โมกษะเวส, "การประเมินผลหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ของโรงพยาบาลรามาธิบดี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษามัธยมศึกษาด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515)

ในระยะปัจจุบัน (พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา) แม้จะมีงานวิจัยเพื่อการศึกษาบางส่วนที่ยังคงยึดอยู่ในรูปแบบเดิม แต่ก็มีอีกบางส่วนซึ่งพัฒนาขึ้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลไม่ว่าจะเป็นการประเมินทางการศึกษาหรืออื่น ๆ ได้มีระบบระเบียบมากขึ้น การประเมินผลงานต่าง ๆ มักจะต้องมีการวางโครงสร้างการประเมินตามแนวทฤษฎีการประเมินเป็นแบบแผนล่วงหน้าสำหรับการดำเนินงาน ซึ่งทำให้ได้เห็นถึงความครอบคลุมในการประเมินอย่างชัดเจน ตัวอย่างผลงานวิจัยในช่วงนี้ได้แก่ งานวิจัยของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ ซึ่งได้ประเมินผลหลักสูตรครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบจำลองซีปเป็นแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตปริญญาเอก สาขาจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 18 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งในค่านวัตกรรมประสงค เนื้อหาสาระของหลักสูตร คุณภาพของนิสิต ภาระงานของอาจารย์ผู้สอน กระบวนการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร และผลผลิตของหลักสูตร วิธีการประเมิน ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร และรวบรวมความคิดเห็นจากอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้ร่วมสอนในหลักสูตร และนิสิตศึกษาศาสตร์ ซึ่งผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1. ในค่านวัตกรรมประสงค์และเนื้อหาสาระของหลักสูตร ได้มีการระบุวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรอย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตร สอดคล้องกันดี เนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่รายวิชาของจิตวิทยาการศึกษา น้อย และกระจายเกินไป

2. ในค่านคุณภาพของนิสิต พบว่านิสิตส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถในสาขาเฉพาะทางจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาตรี และโทอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ และความถนัดเชิงวิชาการอยู่ในระดับยังไม่น่าเป็นที่พอใจ นอกจากนี้พบว่า นิสิตรุ่นหลัง ๆ มีศักยภาพเชิงวิชาการต่ำกว่านิสิตรุ่นแรก ๆ

3. ในค่านภาระงานของอาจารย์ผู้สอน พบว่า อาจารย์ได้ปฏิบัติงานสอนมากกว่าเกณฑ์ในอุดมคติ อาจารย์บางท่านยังต้องทำหน้าที่ควบคุมหรืออำนวยการนิพนธ์ ออกนิตินเทศ

ประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ทำการค้นคว้าวิจัยเพื่อ
ค้นหาความรู้ในศาสตร์นั้นอย่างมาก โดยเฉลี่ยอาจารย์ให้บริการชุมชนคนข้างตำ

4. ในด้านการบริหารหลักสูตร ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะขาดสถานที่
เจ้าหน้าที่วิธีการสอบคัดเลือกยังไม่เหมาะสม ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่
ควร นิสิตได้รับการเทียบโอนหน่วยกิตมากเกินไป การสอบภาษาต่างประเทศขาดจุดมุ่งหมาย
ที่แน่นอน วิธีการยังไม่เข้ามาตรฐานสากล และระเบียบการสอบรวมยอดคุณสมบัติ ทำให้ นิสิต
แยกการเรียนและการสอนออกจากกัน

5. ในกระบวนการเรียนการสอน ทั้งอาจารย์และนิสิตยังไม่ทราบถึงปรัชญาของ
การศึกษาบัณฑิตอย่างเด่นชัด ขาดแคลนวัสดุที่จะอำนวยความสะดวกประสิทธิภาพการเรียนการสอน
อาจารย์ผู้สอนยังไม่ เป็นผู้ใฝ่วิจัย การสอนแบบกลุ่มเล็กที่มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง
เป็นพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ดี แต่กระบวนการสอนของอาจารย์ยังมีประสิทธิภาพต่ำใน
ด้านเทคนิคการสอน เนื้อเรื่อง และไม่ใช่หลักจิตวิทยาที่เหมาะสม

6. ในด้านผลิตผลของหลักสูตร ผลิตคุณสมบัติต่ำกว่าแผนถึงร้อยละ 85 นิสิตต้อง
ใช้เวลาศึกษาถึง 4 ปี 2 เดือน ซึ่งใช้เวลามากกว่าที่ควรจะเป็น คุณสมบัติครั้งแรกเป็นผู้มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาเอกค่อนข้างสูง ¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะอื่น ๆ, รายงานการประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตร
บัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ประคินันท์ อุปรมัย ได้ทำการศึกษาเชิงประเมิณระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัย เป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการแสวงหาแบบจำลอง โครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาที่จะนำมาใช้เป็นหลักสูตรส่วนมาตรฐานและตอนหลังเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาเชิงประเมิณระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นการประเมินโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาส่วนประกอบ โดยใช้รูปแบบการประเมินที่ดัดแปลงมาจากแบบจำลองซิป และแบบจำลองการประเมินผลความไม่สอดคล้องกัน (The Discrepancy Evaluation Model) และส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงประเมิณผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร พบว่าแบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาศึกษาส่วนมาตรฐาน ในวิทยาลัยครูประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการคือ จุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กระบวนการจัดประสบการณ์ทางจิตวิทยาการศึกษา และวิธีการประเมินผล

โครงสร้างระบบจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู หลักสูตรส่วนมาตรฐาน (Standard) ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรส่วนประกอบการ (Performance) องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตรส่วนมาตรฐานบางองค์ประกอบสอดคล้องกับหลักสูตรส่วนประกอบการ แต่บางองค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรทั้งสองไม่สอดคล้องกัน

ส่วนการศึกษาเชิงประเมิณผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาค้นพบพิสัย (Cognitive Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา มาก ค้นพบพิสัย (Affective Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรน้อยและทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปานกลาง ¹

¹ ประคินันท์ อุปรมัย, "การศึกษาเชิงประเมิณระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521)

ลักษณะ บรรพทฤษฎี ใช้รูปแบบจำลองชีพในการประเมินโครงการอบรมครู
 ประจำการที่ไม่มีวุฒิ โดยกลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมใน
 โครงการนี้ รุ่นที่ 4 จำนวน 77 คน และอาจารย์ที่ทำการอบรมจำนวน 5 คน เครื่องมือที่
 ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่
 เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง ฐานนิยม ค่ามัธยิม เลขคณิต
 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบค่าที ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้ง
 ไว้เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหน้าที่ และงานของกองส่งเสริมวิษยะฐานะครู นโยบาย
 ของกรมการฝึกหัดครู นโยบายทางการศึกษาของประเทศ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
 2520 เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของครูประจำการ เป็น
 อย่างมาก แสดงถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มี
 วุฒิอย่างชัดเจน

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ทรัพยากร และแผนการดำเนินงานมีความ
 เหมาะสม เนื่องจากมีความพร้อมในค่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีคณะกรรมการดำเนินงาน
 และอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ ความสามารถ นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมยังแสดงความคิดเห็น
 สนับสนุนว่าปัจจัยเบื้องต้นที่ได้ใช้ในการอบรม ทั้งในค่านคุณภาพอาจารย์ผู้สอน, อุปกรณ์ประกอบ
 การเรียน, เวลา, สถานที่ และบริการค่านต่าง ๆ เหมาะสม

3. การประเมินกระบวนการ พบว่า การดำเนินการอบรมดำเนินไปอย่างมีระเบียบ
 แบบแผน มีการวางแผนล่วงหน้าและปฏิบัติตาม พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ผู้วิจัยสังเกต
 มีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ที่ครูประจำการประเมินอยู่
 ในเกณฑ์

4. การประเมินผลิผล สรุปได้ว่า การอบรมครูประจำการตามโครงการนี้ได้บรรลุ
 วัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ ของโครงการที่วางไว้ กล่าวคือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมมี
 ความรู้สามารถสอบผ่านการสอบวัดผลภายหลังการอบรมได้ อันเป็นผลทำให้ครูประจำการที่

ไม่มีวิดิครูลดน้อยลง และหากความรู้ประจำการจะได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น และหากว่าโครงการที่จะสามารถทำให้ครูประจำการที่ไม่มีวิดิครูหมดไปในที่สุด¹

สำหรับในวงการพยาบาล ซึ่งในปัจจุบันก็ได้มีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งในด้านการวิจัยอย่างมากมาย งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปในด้านคลินิก (Clinical Study) เพื่อค้นหาแนวทาง หรือวิธีการพยาบาลใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ แก่ผู้ป่วย ในด้านการศึกษาพยาบาลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา มักมุ่งศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม การสร้างแบบทดสอบ เป็นต้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรง เช่น การศึกษา หรือการประเมินผลหลักสูตรทางการพยาบาล โดยสมบูรณ์ ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องสำคัญที่ควรให้ความสนใจศึกษา ยังไม่ปรากฏพอที่จะนำมาเป็นตัวอย่างได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเริ่มศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับหลักสูตรพยาบาล การประเมินผลของหลักสูตร การพยาบาล เฉพาะทางที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2523) เพื่อใช้ข้อมูลเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นพื้นฐานของการศึกษาเรื่องหลักสูตรต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ลักขณา บรรพทกาญจน์, "การประเมินผลโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มีวิดิ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)